

Структура і види дитячого колективу, основні типи учнівських колективів, формальні та неформальні групи

Підготував
Студент групи 2-Б
Василенко Вадим
Володимирович

План

1. Структура і види дитячого колективу, основні типи учнівських колективів.
2. Формальні та неформальні групи

Структура і види дитячого колективу, основні типи учнівських колективів

- Набуття соціального досвіду" самореалізація особистості значною мірою відбувається у процесі спілкування і взаємодії у колективі, який є важливим виховним, організуючим і регулюючим чинником. Часто взаємодія в колективі підказує дитині і шляхи самовиховання.
- Колектив - організована форма об'єднання людей на основі цілеспрямованої діяльності.
- Характерними ознаками колективу є суспільно значуща мета, щоденна спільна діяльність, спрямована на її досягнення, наявність органів самоврядування, встановлення певних психологічних стосунків між його членами. Певними особливостями наділений дитячий колектив, який відрізняється від інших колективів віковими межами, специфічною діяльністю (навчання), послідовною змінюваністю складу, відсутністю життєвого досвіду об'єднаних у нього індивідів, потребою в педагогічному керівництві.

- Дитячий колектив - об'єднання дітей, згуртованих спільною корисною діяльністю (навчанням, працею, спортом, громадською роботою).
- У школі діють такі типи колективів:
 - а) навчальні - класний (первинний або контактний), загальношкільний, предметних гуртків;
 - б) самодіяльні організації - колективи художньої самодіяльності (хор, ансамблі, гуртки);
 - в) товариства - спортивне, книголюбів та ін.
 - г) об'єднання за інтересами;
 - д) тимчасові об'єднання для виконання певних видів роботи

- Усі вони пов'язані між собою загальною метою навчально-виховної діяльності школи, забезпечують залучення учнів до різноманітної діяльності. Найважливішим за своєю діяльністю є колектив класу. У ньому найтриваліші стосунки між індивідами та між педагогами і колективом. Кожен колектив має органи самоврядування, які разом становлять систему учнівського самоврядування школи.
- Між структурними одиницями загальношкільного колективу існують певні зв'язки і взаємозалежності. Особливо важливі для виховної роботи зв'язки між первинними колективами (класами), загальношкільного колективу з учнівськими колективами інших шкіл, дитячими та юнацькими організаціями. Вони сприяють розвитку широких соціальних контактів, інтересу до життя та діяльності інших колективів, запозиченню досвіду.
- Колектив здійснює організаторську (керує своєю діяльністю), виховну (є носієм моральних переконань), стимулюючу (сприяє формуванню морально цінних стимулів, регулює поведінку, взаємовідносини індивідів) функції.

□ Життя та діяльність учнівського колективу вибудовуються на таких принципах:

а) єдність і цілісність. Первинні колективи й об'єднання не повинні організовувати свою діяльність ізольовано, а мають спрямовувати її на досягнення загальної мети виховання всебічно розвиненої особистості;

б) постійний рух уперед. А. Макаренко основним законом колективу вважав рух як форму його життя, а будь-яке його зупинення - формою його смерті. Реалізація цього принципу потребує послідовної постановки завдань, залучення вихованців до їх розв'язання, вияву з їх боку активності, переживання радості від успішного їх виконання;

в) організація різноманітної діяльності. Людська особистість формується тільки в діяльності, і що різноманітніші її види, то кращі умови для її всебічного розвитку. З урахуванням цього учнів, крім навчальної діяльності, залучають до суспільно корисної праці, спорту, художньої самодіяльності. Завдяки цьому збагачується духовне життя колективу взагалі й кожного учня зокрема;

г) формування почуття честі. Воно є індикатором ставлення учня до колективу. Почуття честі пов'язане з почуттями обов'язку й відповідальності. Учень, який дорожить честю своєї школи, відповідальніше виконує свій обов'язок;

д) спадкоємність поколінь, збереження колективних традицій. Шкільний колектив щороку оновлюється, внаслідок чого існує змога передавати від покоління до покоління надбання, традиції школи. Особливу увагу слід приділити збереженню та примноженню шкільних традицій як неписаних законів, що роблять життя колективу змістовним, цілеспрямованим.

- Реалізація цих принципів у життєдіяльності колективу робить його згуртованим, цілісним, ефективним у всіх процесах внутрішньої та зовнішньої взаємодії, привабливим для учнів.

Формальні та неформальні групи

- У шкільному колективі, який є формальним утворенням, функціонують різноманітні самодіяльні групи (неформальні дитячі об'єднання), діяльність яких спрямована на реалізацію та розвиток інтересів і потреб їх учасників.

Формальна група — група, структура і діяльність якої раціонально організовані та стандартизовані згідно з точно приписаними груповими правилами, цілями і ролевими функціями.

Ефективність функціонування її забезпечується системою керівництва та контролю. Безпосереднє управління спирається на владні повноваження, розподілені відповідно до формально-статусної структури групи.

Неформальна група — самодіяльне об'єднання громадян, статус, структура, функції якого юридично не оформлені.

Отже, якщо формальні групи, будучи створеними для певної соціальної діяльності, мають юридично визначений статус, нормативну базу існування, яка закріплює структуру, тип завдань, колективні та індивідуальні права й обов'язки, то неформальні такої регламентації позбавлені.

У формальній групі взаєностосунки її учасників регламентуються внутрішніми документами, передбачаючи високий рівень дисципліни, організованості, підпорядкування індивідуальних інтересів колективній меті, а в неформальній порядок ґрунтується на традиціях, морально-етичних принципах, за дотриманням яких стежать не тільки лідери, а й усі учасники.

- Якщо у формальній групі дитина виконує приписані їй соціальні ролі (у класі — учень), а авторитет учасників її визначається обійманою посадою, то в неформальній понад усе — самодостатність, неповторність особистості, у ній немає формального керівника (переважно лідирує найавторитетніша особа), вона функціонує на засадах демократичного спілкування. Для згуртованості такої групи вирішальними є симпатії, звички та інтереси, а особливістю — наявність неформального лідера, особистісні характеристики і мета якого є близькими для групи в цілому.

Ще одна особливість формальних груп — здійснення контролю за поведінкою учасників через зафіксовані норми та правила.

- У неформальних — контролюючу функцію виконують норми і традиції, сутність яких залежить від рівня згуртованості групи, ступеня її «закритості» для інших соціальних груп.

- Неформальні об'єднання за їх головними ознаками й характерними рисами називають ще самодіяльними самокерованими об'єднаннями (ССО).
- Вони можуть існувати:

1. У структурі формальних колективів (угруповання). Наприклад, окремі угруповання в класі. Воно не є самозамкнутим, його учасники активно взаємодіють як між собою, так з усім колективом, можуть допомагати педагогам у згуртуванні колективу або заважати цьому процесу. Один і той же підліток може належати до кількох неформальних груп, що може призвести до внутрішнього конфлікту особистості. Особливо тоді, коли спрямованість груп різна, що створює ситуації напруженості. Підліток ніби опиняється між двома вогнями, перед необхідністю проблеми вибору. У шкільному віці такі ситуації переживаються особливо драматично.

2. Паралельно (незалежно) від формальних. Виникають на основі просторової близькості, спільності інтересів, занять, особистої симпатії, парної та групової дружби. У таких об'єднаннях їх учасники знаходять можливості для самовираження, виявлення ініціативи, неконтрольованого дорослими спілкування. Вони мають свою систему цінностей (гасла, символи, манеру одягатись). Мета їх діяльності може бути як соціально значущою, так і асоціальною. Школа намагається зблизити цілі, сферу діяльності, грані взаємодії дитячих формальних і неформальних об'єднань.

- Причиною виникнення неформальних об'єднань є протиріччя між збільшенням вільного часу та рівнем загальної культури, різноманітних потреб молоді, ізолюваність дітей від дорослих, прагнення до самодіяльності (з одного боку, підвищена активність дітей, їх потреба в самовираженні, з іншого — педагогічний формалізм в організації виховної роботи, намагання жорстко регламентувати їх діяльність).

Участь молоді в неформальних об'єднаннях пов'язана з потребою вільного самовираження, неформального спілкування з однолітками. Цю функцію перебирають на себе ССО, де можна знайти друга, висловити душевні переживання, вислухати інших, відчувати себе вільно й комфортно. Життєдіяльність ССО, створених на соціально корисній основі, є органічною частиною цілісного педагогічного процесу, сприяє вирішенню найважливіших проблем дитячого спілкування, заповнення емоційного вакууму особистісно-значущими справами.

До об'єднання в самодіяльні групи дітей підштовхують і застійні явища в громадському житті (дефіцит правди, громадське лицемірство тощо). Втрата інтересу до громадського життя, поваги до фальшивих авторитетів, незадоволеність шкільними справами спонукають частину підлітків і молоді спершу до відчуженості від сім'ї та школи, а згодом до об'єднання в групи на основі стимулів та ідеалів, які вони вважають істинними і престижними.

- Найпоширеніші серед них: самореалізація, задоволеність від вільного спілкування, різноманітної діяльності; самоствердження, емоційно-психологічна захищеність; бажання брати участь у вирішенні соціальних проблем; прагнення до естетичного самовираження через уявлення про ідеал людської краси та шляхетної поведінки; отримання естетичного й емоційно-фізіологічного задоволення засобами стандартизованої «культурно-масової» продукції; реалізація індивідуалістичних, егоїстичних потреб та інтересів; можливість здійснення асоціальних дій (хуліганство, вживання алкоголю і наркотиків).

Підлітки прагнуть самостійності, визнання дорослими й ровесниками, гідності й поваги до себе, самореалізації через творчість. Деякі молоді люди вступають до неформальних груп з метою, наприклад, знайти захист від нападів хлопців з іншої вулиці чи нагнати страху на інших дітей, познайомитися з дівчиною на основі спільних інтересів (захоплення технікою, музикою, спортом тощо). У такому разі неформальне об'єднання виконує інструментальну функцію у процесі соціалізації особистості. Інші прагнуть задовольнити власні потреби, скажімо, у певній інформації. Створені для цього групи виконують інформаційно-розважальну функцію, оскільки в них відбувається інтенсивний обмін інформацією, обговорення різноманітних проблем.

- Формальна і неформальна організації не протистоять, а доповнюють одна одну, задовольняють інтереси, потреби дітей, необхідні для нормальної соціалізації особистості — пристосування до життя у суспільстві, засвоєння вимог, які суспільство пред'являє індивіду. Неформальні групи є незамінними для спілкування рівних з рівними. Завдання вчителів — не ізолювати й не протиставляти їх, не загострювати суперечності між ними, а знаходити спільне, зближувати, використовуючи усе найкраще в них.
- Різноманітність інтересів, потреб і запитів молоді зумовлює широкий спектр діяльності її неформальних об'єднань, які за критерієм соціально-політичної та соціально-значущої діяльності поділяють на просоціальні, асоціальні та антисоціальні.
- Просоціальні неформальні об'єднання. До них належать військово-патріотичні, спортивні, творчі групи (любителів театру, кіно, дизайну, клуби самодіяльної авторської пісні, театри-студії, джаз-колективи), які орієнтуються на культурно-творчу, розважальну діяльність. Сюди належать і молодіжні екологічні рухи, рухи за збереження та оновлення історико-культурних пам'яток, соціально-політичні клуби.
- Асоціальні об'єднання. До них відносять рейверів, реперів, брейкерів, спортивних і музичних фанатів. Їх діяльність спрямована на отримання задоволення за допомогою пасивних форм дозвілля та відпочинку.

Антисоціальні об'єднання. Цю групу становлять «любери», гопники, токсикомани, алкоголіки та ін. Вони відкрито протиставляють себе соціальній ідеології, нормам людського співжиття, проповідуючи свою мораль. Альтернативу соціальній справедливості вбачають у містиці, антисоціальних гаслах.

Різноманітність позицій неформальних об'єднань вимагають від педагогів диференційованого ставлення до їх діяльності. Головним його критерієм має бути ясність мети та ідеї, продуманість соціально-значущої справи, компетентний лідер, дотримання законодавства і норм моралі. Просоціальні об'єднання заслуговують максимальної підтримки, всебічного співробітництва. У стосунках з учасниками асоціальних об'єднань важливо спрямовувати їх енергію в русло соціальної активності. Робота з антисоціальними об'єднаннями потребує особливої підготовленості педагога, завдання якого допомогти молодій людині вибратися з проблем.

Дитячі та молодіжні організації, що тепер існують в Україні, можна класифікувати за статусом та основними показниками їх діяльності у формальні та неформальні організації (рухи).